

Korporatismi ja makrotaloudellinen tehokkuus

Henley, Andrew ja Tsakalotos, Euclid (1993): *Corporatism and Economic Performance: A Comparative Analysis of Market Economies*, Edward Elgar, Aldershot, 218 sivua. (£39.95)

Instituutiot vaikuttavat talouden toimintakykyyn. Tätä väittämää tarkastellaan arvioitavana olevan kirjan seitsemässä luvussa: 1) Introduction: An Overview of Economic Performance in Corporatist and Liberal Economies; 2) Institutions and Economic Performance; 3) Corporatism, Labour Market Institutions and Unemployment; 4) The Political Economy of Durable Compromise; 5) Growth, Competitiveness and Income Distribution; 6) Corporatism and Macroeconomic Policy; ja 7) Conclusion: Problems and Prospects. Tarkastelen aluksi kunkin luvun sisältöä ja yritän lopuksi arvioida sängen antoisaksi osoittautuneen kirjan ansioita ja heikkouksia.

Kirjan johdantoluvussa tarkastellaan aluksi 19 eri OECD-maan taloudellista kehitystä viiden makrotaloudellisen indikaattorin (BKT:n kasvuasteen, työttömyysasteen, työllisyyden kasvuasteen, inflaatioasteen ja Okunin kurjuus-indeksin) maittaisia ja maaryhmittäisiä eroja neljänä eri ajanjaksona (1960-73, 1974-79, 1980-85 ja 1986-90). Tällaisen asetelman luonnollisena tulemana on kysymys miksi makrotaloudellisen vakautuksen kustannukset ovat öljyshokkeja seuranneina vuosina vaihdelleet eri kansantalouksissa niin suuresti. Kysymyksen pyritään vastaamaan tarkastelemalla (yhteiskunnan) instituutioiden vaikutusta makrotaloudelliseen tehokkuuteen erityisesti korporatismi-käsitteen puitteissa. Korporatismi ymmärretään monidimensionaalisena käsitteenä, jonka kaksi keskeistä puolta ovat

talouden palkanmuodostuksen voimakas keskittyneisyys tai koordinaatio ja kolmikantamekanismi niin politiikkasuositusten muodostuksessa kuin niiden toteutuksessa. Kirjan edetessä korporatismiin käsitettä syvennetään. Samalla kuitenkin osoittautuu, että instituutioiden vaihtelevien kykyjen, tavoitteiden ja tarpeiden seurauksena syntyy erilaisia korporatiivisia järjestelmiä.

Toisen luvun aluksi kirjoittajat toteavat, että instituutioiden tutkimus kansantaloustieteen valtavirrassa on lyöty laimin lähinnä kahdesta syystä. Ensinnäkin instituutiot soveltuvat heikosti neoklassiselle teorialle tyypilliseen a priori käsitykseen rationaalisuudesta ja yksilön valinnan suvereeniteetistä. Instituutiot eivät yksinkertaisesti sovi taloustieteessä vallitsevaan ideaalisen näkemykseen siitä, kuinka markkinoiden oletetaan toimivan todellisuudessa havaittujen jäykkyyksien vallitessa. Kysymyksessä on siis ideaalin ja ns. toiseksi parhaan vaihtoehdon välinen ristiriita. Ideaalin markkinamekanismin kannalta instituutiot ovat jäykkyyksiä, jotka poistamalla saadaan aikaan ns. first-best tulema. Mutta onko todellisuudessa näin? Ko. kysymystä tarkastellaan kahdesta näkökulmasta, joista ensimmäinen koskee (epätäydellisen) informaation luonnetta ja instituutioita informaation tuottajina ja toinen tarkastelee markkinoiden kykyä ratkaista vallitsevia eturistiriitoja. Kirjoittajat painottavat sitä, ettei yleisen tasapainoteorian lähtökohtaoleusten epärealistisuudesta seuraa se, että instituutiot itsessään automaattisesti tuottaisivat talouden kannalta tehokkaan tai optimaalisen tuleman. Lukija voi myös kääntää tämän toteaman toisinpäin siten, että instituutioihin liittyvä tehottomuus ei sinällään oikeuta uskoa yksinkertaisen markkinaliberalistisen politiikan kaikkivoipaisuuteen.

Toisena tekijänä kirjoittajat mainitsevat taloustieteen valtavirran edustajille tyyppillisen pyrkimyksen "älylliseen riippumattomuuteen" ja siten varsin skeptisen suhtautumisen poikkitieteelliseen tutkimukseen. Kirjoittajat hyödyntävät kirjassa korporatismiin liittyvän poikkitieteellisyysyden ja tunkeutuvat sangen estotta mm. politiikan tutkijoiden reviiireille. Siten kirjassa esiintyy runsaasti taloustieteelle vierasta käsitteistöä hankaloittaen muuten sujuvan esityksen seuraamista.

Kolmas luku esittelee taloustieteessä vallitsevan näkemyksen korporatismista, joka pohjautuu maittaisiin eroihin työmarkkinoiden rakenteessa. Luvun teoriapohjaksi esitetään *Layard-Nickell* -lähestymistavan mukainen epätäydelliseen kilpailutilanteeseen pohjautuva hinnan ja palkan asettaman malli. Mallin formaalinen esitys on niukka ja korporatismi-tarkastelun kannalta keskeisen ns. kyttyräkäyrä-hypoteesin perustelut on esitetty geometrisesti tarkastelemalla eri palkkaneuvottelujen sopimustasojen vaikutusta NAIRU-työttömyyteen. Kyttyräkäyrä-hypoteesin osoittamaa tulemaa perustellaan lähinnä kahden epälineaarisen tekijän summalla. Nämä tekijät voidaan nimetä ammattiliiton neuvotteluvoimaksi ja palkkavaatimusten ulkoisvaikutusten sisäistämiseksi eri neuvottelutasoilla. Huomattavasti perinpohjaisempi keskustelu ko. tekijöistä on esitetty mm. *Lars Calmforsin* (1993) artikkelissa, joka ilmestyi vähän arvioitavan kirjan jälkeen.

Teoriataarkastelua seuraa katsaus korporatiivisen työmarkkinasopimusten makrotaloudellisesta tehokkuudesta tuotettuun empiiriseen kirjallisuuteen, joka voidaan luokitella kuvaileviin (lähinnä korrelaatioihin perustuviin) tai ekometriseen mallittamiseen perustuviin tutkimuksiin. Ekonometrinen evidenssi korporatismiin makrotaloudellisesta tehokkuudesta perustuu joko perinteisen *Phillips-relation* tai em. *Layard-Nickell* kaltaisen rakennemallin pohjalta laskettujen maittaisten palkkayhtälöiden parametristimaattien vertailuun. Keskeinen empiirinen kirjallisuus on käyty läpi sangen perusteellisesti ja työmarkkinoiden institutionaalisten erojen on todettu

vaikuttavan makrotaloudelliseen tehokkuuteen seuraavien tekijöiden kautta: nimellispalkkajoustavuus, reaali-palkkajoustavuus, reaali-palkkojen herkkyys työttömyyden muutoksille, reaali-tuotantopalkkojen herkkyys verokiilan muutoksille sekä työllisyyden hystereesi-vaikutus. Pääosin esitetyt tulokset puhuvat korporatismiin makrotaloudellisen tehokkuuden puolesta. Luvun päättää katsaus niihin tekijöihin, joiden perusteella saatuihin estimointituloksiin pitää suhtautua varsin kriittisesti. Tällaisia syitä ovat mm. estimoitavan palkkayhtälön identifioitavuus-ongelma, yksittäisten maiden parametristimaattien vertailun relevanttisuus, korporatismi-mittareiden subjektiivisuus ja ylipäätään taloustieteilijöiden käyttämän korporatismi-käsitteen kapea-alaisuus ja epämääräisyys.

Luvussa neljä luodaan katsaus poliittisen taloustieteen kirjallisuuteen, jossa kiinnostuksen kohteena on ensisijaisesti ollut korporatiivisten maiden kyky harmonisoida julkisen ja yksityisen edun välistä ristiriitaa menestyksekkäästi. Lähtökohtana on ollut, että korporatiiviset instituutiot muodostavat perustan (pääoman ja työvoiman) järjestäytyneiden intressien (eturyhmien) ja valtion väliselle suhteelle. Tällöin keskeiseksi kysymykseksi nousee eri ryhmien välisten pitkän aikavälin suhteiden ja luottamuksen merkitys taloudellisen tehokkuuden kannalta. Siten lyhyen aikavälin voiton maksimointi ja pitkän aikavälin tavoitteiden asettelu asetetaan vastakkain. Kyky ylläpitää pidemmän aikavälin yhteistyötä katsotaan riippuvan niin valtion omaksumasta roolista kuin myös eri ryhmien tavoitteista. Koska ammattiliitoilla, työnantajien edustajilla ja valtiolla on ollut erilaisia tavoitteita eri aikoina ja eri maissa, eroavat korporatiiviset sopimukset toisistaan eri maissa ja eri aikoina. Kirjoittajat esittävät varsin monipuolisen katsauksen eri korporatismiin muodoista. Luvun lopuksi tarkastellaan poliittisen taloustieteen parissa esitettyä (pääosin korrelaatioihin perustuvaa) evidenssiä korporatismiin tai sen eri sosiopoliittisten piirteiden vaikutuksesta taloudelliseen tehokkuuteen lähinnä työttömyyden torjunnan näkökulmasta.

Jos luvussa kolme tarkasteltiin korporatiivisten maiden kykyä sopeutua erilaisiin (negatiivisiin) shokkeihin, niin luvussa viisi tutkitaan korporatismia mahdollisuutena edistää kasvua, kilpailukykyä ja oikeudenmukaista (tai mahdollisimman tasa-arvoista) tulonjakoa. Keskeistä roolia näyttellee tällöin edellä esitetty kysymys siitä, kuinka eri osapuolten tavoitteiden pohjalta olisi mahdollista ylläpitää sitoumusta pidemmän aikavälin tavoitteista. Korporatiivisen järjestelmän tehtävänä on tällöin varmistaa, että yksittäisen matalasuhdanteen aikana ei hylätä yhteistoiminnallista strategiaa. Siksi korporatismeissa korostuu vakaan kasvun merkitys niin täystyöllisyys sitoumuksen kuin vakaan investointiasteen ylläpitäjänä. Peliteoreettisesti asiaa voidaan tarkastella mm. dynaamisena toistettuna pelinä, jossa "työläiset" valitsevat palkan ja "kapitalistit" valitsevat tietyn investointien tason.

Korporatismia on perinteisesti pidetty ominaisena pienille avotuloille, joille on ollut elinehto kyky sopeutua kansainvälisiin suhdanteisiin ja kilpailuun. Kirjoittajat tarkastelevat kilpailukykyä perinteistä palkkojen ja hintakilpailukykyyn suhdetta laajemmasta näkökulmasta tarkastellen mm. teollisuuspolitiikan, aktiivisen työmarkkinapolitiikan ja koulutuksen merkitystä niin kilpailukykyyn edistäjänä kuin niiden suhdetta korporatiiviseen sopimukseen. Nämä tekijät liittyvät myös tulerojojen kaventamisyrittämyksiin, jotka ovat olleet tyypillisiä sosiaalisen korporatistien maille. Varsinaisena pyrkimyksenä on näissä maissa ollut jakaa talouden rakennemuutoksen hyödyt ja kustannukset mahdollisimman tasapuolisesti eri yhteiskuntaluokkien kesken. Esimerkkinä kirjoittajat mainitsevat mm. 1980-luvun alhaisen työttömyyden, jonka myötävaikutuksella korporatiiviset maat pystyivät ylläpitämään muita OECD-maita tasa-arvoisempaa tulonjakopolitiikkaa. Kirjoittajat päättävät luvun tarkastelemalla korporatistien ja hyvinvointivaltion suhdetta tuoden esiin ne hyvinvointivaltioon liittyvät paineet, jotka ovat olleet keskeisesti esillä myös suomalaisessa keskustelussa.

Luvussa kuusi tarkastellaan makrotaloudelli-

sen vakautuspolitiikan merkitystä lähinnä inflaation kontrolloinnin kannalta. Tarkastelun aluksi luodaan katsaus uusklassiseen taloustieteeseen ja lähinnä sen politiikan uskottavuus ja aikajohdonmukaisuus -kirjallisuuteen, joka yhdessä monetarismien kanssa on keskeinen "mielivaltaista" makrotaloudellista säätelypolitiikkaa arvosteleva suuntaus. Näille molemmillehan on tyypillistä näkemys minimalistisesta valtion roolista taloudesta. Samoin niiden lähtökohtana on, että inflaatio on aina ja kaikkialla monetäärinen ilmiö. Rahapoliittisen uskottavuuden puitteissa tarkastellaan sekä keskuspankin autonomisuuden asteen että korporatistien ja keskuspankin autonomisuuden vaikutusta inflaatiokehitykseen. Erityisesti huomiota kiinnitetään korporatiivisten maiden tapauksessa siihen, ettei ei-autonominen keskuspankki ole korporatiivisessa sopimuksessa itsetarkoitus, vaan se, etteivät keskuspankin harjoittama raha- ja valuuttapolitiikka määräydy irrallaan korporatiivisesta neuvotteluprosessista. Kirjoittajat tuovat selkeästi esille sen tosiasian, ettei korporatistien puitteissaakaan yhteisten päämäärien luominen ole helppo tehtävä jatkuvi- ne vapaamatkustajaongelmineen ja yhteistoimintaratkaisujen hajoamisineen.

Lopuksi luvussa seitsemän pohditaan niitä syitä miksi korporatismi on huomattavien paineiden alainen. Ensinnäkin tuotantorakenteen muuttuminen ja erityisesti joustava erikoistuminen tuonut perinteisen (makro)korporatistien tilalle tarpeen yritys-toimipaikkakohtaiselle mikrokorporatistille. Tällaisen näkemyksen on tuonut suomalaisessa keskustelussa esille erityisesti *Matti Pohjola* (ks. esim. *Pohjola 1993*). Mutta tuottaako mikrokorporatismi vastaavan kokonaistaloudellisen tehokkuuden kuin perinteinen korporatismi, on avoin kysymys. Toiseksi lisääntynyt kansainvälinen vuorovaikutus luo erinäisiä paineita korporatistille siitäkin huolimatta, että korporatismia voidaan usean näkemyksen mukaan pitää pienelle ja avoimelle taloudelle joustavana keinoina sopeutua kansainvälisiin paineisiin. Taustalla ovat sellaiset tekijät, kuten esimerkiksi kansainvälisten transaktioiden voluumin valtava

kasvu, niiden luonteen muuttuminen kauppavirroista spekulatiivisiksi virroiksi sekä yritysten niiden kansainvälistymisestä johtuva vähenevä kiinnostus kansallisesta hyvinvoinnista. Jälkimmäinen on myös esimerkki siitä, että eri eturyhmien tavoitteet ovat ajan myötä muuttuneet osittain korporatiivisen sopimuksen syntymistä tai sen ylläpitoa hankaloittaviksi. Kirja päättyy kysymykseen olisiko kansainvälisen vuorovaikutuksen ja integraation lisääntymisen seurauksena edellytyksiä ylikansalliselle korporatiiviselle sopimukselle. Kirjoittajat suhtautuvat sellaiseen mahdollisuuteen sangen varauksellisesti.

Tarkasteltava kirja on moniulotteinen kuvaus korporatistisen vaikutuksesta makrotaloudelliseen tulemaan. Kirjassa ei varsinaisesti esitetä mitään uutta jo olemassaolevasta kirjallisuudesta poikkeavaa. Tekijät ovat kuitenkin omassa tutkimustyössään tarkastelleet korporatistmin ja kasvun välistä suhdetta, johon luku viisi keskeisesti nojaa. Tämän tutkimustyön perua lienee myös sangen omaperäinen ote aiheeseen ja vahva valtion roolin painotus verrattuna esimerkiksi toiseen tuoreeseen korporatistmia tarkastelemaan kirjaan, jonka ovat toimittaneet *Jukka Pekkarinen, Matti Pohjola ja Bob Rowthorn* (ks. *Pekkarinen et al. 1992*). Vaikka neuvottelumekanismien ja valtion roolin välistä vuorovaikutusta korostettiin erityisesti neljännessä luvussa, jää kysymys vuorovaikutuksen mekanismeista vaille selkeää vastausta. Taloustieteen puitteissa ko. kysymystä on viimeaikoina pohdittu sangen intensiivisesti valtion budjettirajoitteeseen liittyvien verotulojen ja julkisten menojen rakenteen kannalta (ks. esim. *Summers et al. 1993, Mulder 1993* tai *Tanninen 1994*).

Kirjan vahvuus on ennen kaikkea siinä, että olemassa oleva kirjallisuus on esitetty sujuvasanaisesti ja kompaktissa muodossa antaen hyvän ja monipuolisen kokonaiskuvan korporatistista. Kirja palvelee myös hakuteoksena lähdeluettelon sisältäessä kaikki keskeiset korporatistmi-kirjallisuusviitteet muutamaa poikkeusta lukuunottamatta. Moniulotteisuus puolestaan luo mahdollisuuden erilaisten näkökohtien yhdistelyyn ja siten

innovatiiviseen pohdiskeluun korporatistmin vaikutuksista. Toisaalta kirjan avulla voi peilata Suomen talouden viimeaikaista kriisiä ja siihen liittyviä ratkaisumalleja; erityisesti pitkän aikavälin yhteistyöstrategian loppumisen vaikutukset saavat kirjan myötä aivan uusia ulottuvuuksia. Myös talouspolitiikan kolmijako-opin ja keskuspankin itsenäisyyden vaihtoehtoinen tarkastelu saa kirjan myötä mielenkiintoista lisävaloa. Kaiken kaikkiaan kirja oli virkistävä lukukokemus vallitsevan uusklassisen "meillä ei ole varaa" ja "on pakko säästää" ideologian vastapainona ja on vähäisen teknisen esitystavan ansiosta suositeltavissa laajemmallekin lukijakunnalle.

Kirjallisuus

- Calmfors, L. (1993): Centralisation of the Wage Bargaining and Macroeconomic Performance: A Survey, *OECD, Economics Department, Working Papers No. 131*, Paris.
- Mulder, C.B. (1993): Wage-moderating Effects of Corporatism: Decentralised Versus Centralised Wage Setting in a Union, Firm, Government Context, *Manchester School*, vol. 61, No. 3, 287-301.
- Summers L., Gruber J. ja Vergara R. (1993): Taxation and the Structure of Labour Markets: The Case of Corporatism, *Quarterly Journal of Economics*, vol. 108, No. 433, 385-411.
- Pekkarinen J., Pohjola M. ja Rowthorn B. (1992): *Social Corporatism: A Superior Economic System?*, Clarendon Press, Oxford.
- Pohjola, M. (1993): Flexibility, Power and Wage Bargaining, *Helsinki School of Economics, Department of Economics, Discussion Papers No. 7*.
- Tanninen, H. (1994): Corporatism, the Role of Government, and Labour Supply, *University of Jyväskylä, Reports from the Department of Economics and Management, No. 18/94*.

Hannu Tanninen